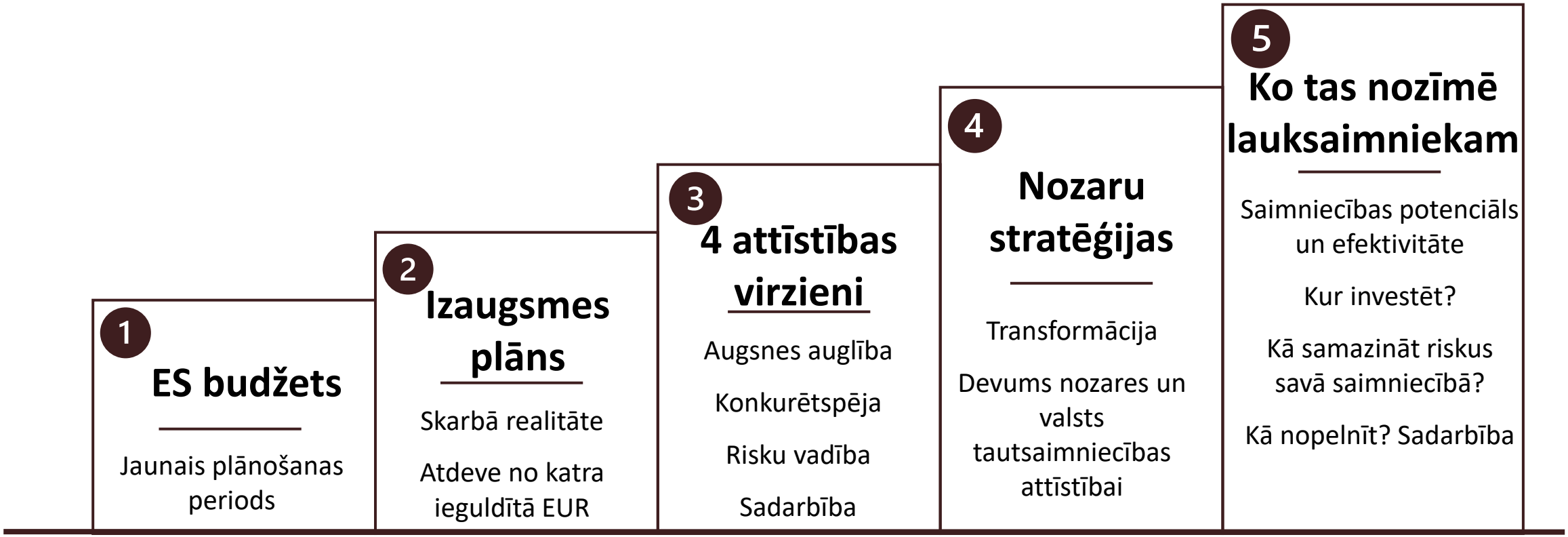
Zemkopības ministrija

Lauksaimnieka ceļa karte – ar ko rēķināties izaugsmes plāna kontekstā un ko vēsta izstrādātās nozaru stratēģijas

Liene Jansone,
ZM Valsts sekretāra vietniece

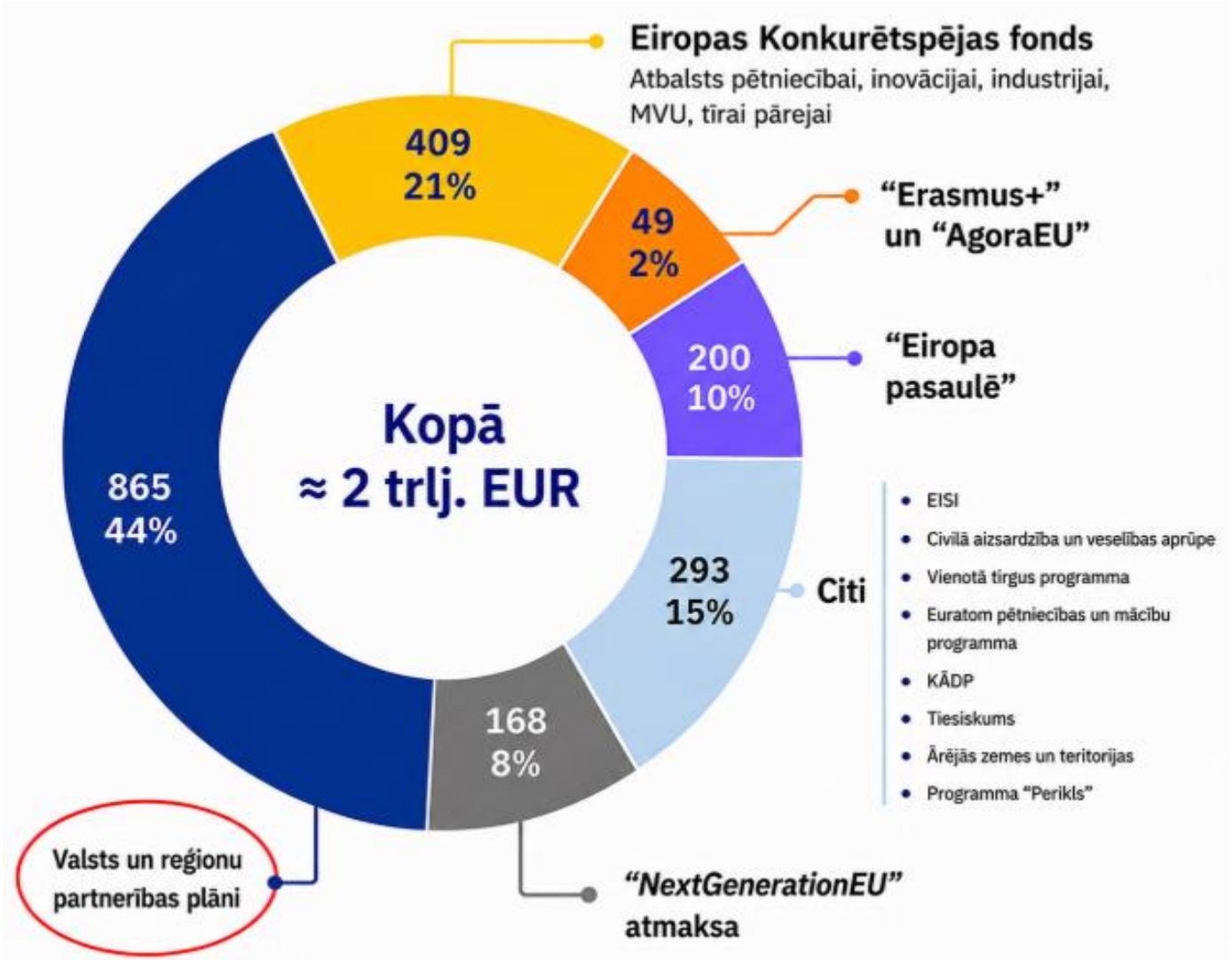
Vēstījuma ceļš

Nevis vienkārši ražot vairāk, bet kļūt spējīgākiem nopelnīt vairāk no katra ieguldītā resursa

Esam pārmaiņu priekšā – 2028. gadā jauns ES budžeta plānošanas periods (MFF 2028.-2034. gadam)

ES finansējuma struktūras maiņa

Avots: Finanšu ministrija

Būtiska struktūras maiņa:

Tikai 4 pīlāri.
Veco kohēzijas un lauksaimniecības fondu sadrumstalotība tiek likvidēta.

Vienots nacionālais plāns:

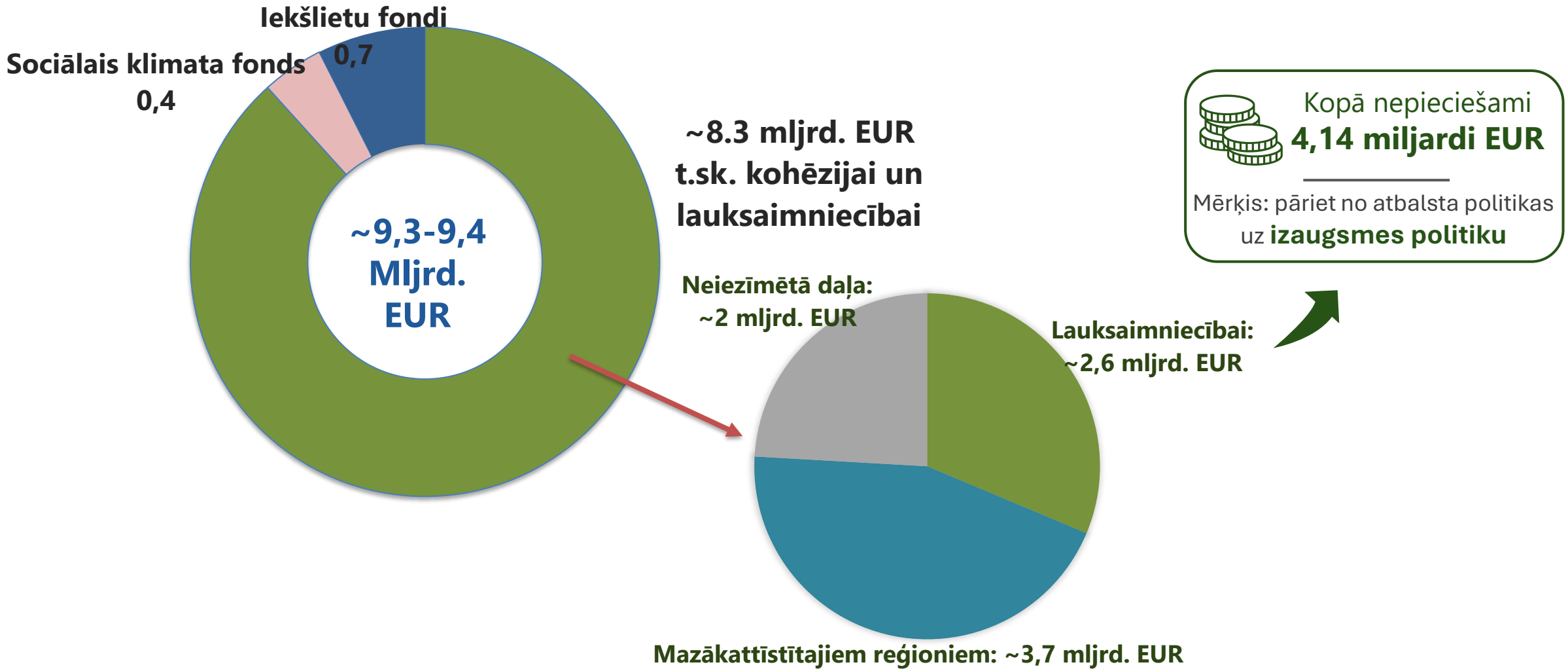
Kohēzijas un KLP finansējums tiek apvienots vienā valsts plānā (1. pīlārs).

Ko tas nozīmē nozarei?

Konkurence par finansējumu būs daudz asāka. **Lauksaimniecībai jāpierāda sava ekonomiskā atdeve** pret citām nozarēm.

Eiropas Komisijas piedāvājums Latvijai – lauksaimniecībai iezīmēti 2,6 miljardi EUR

1.pīlārs – Valsts un reģionālie plāni

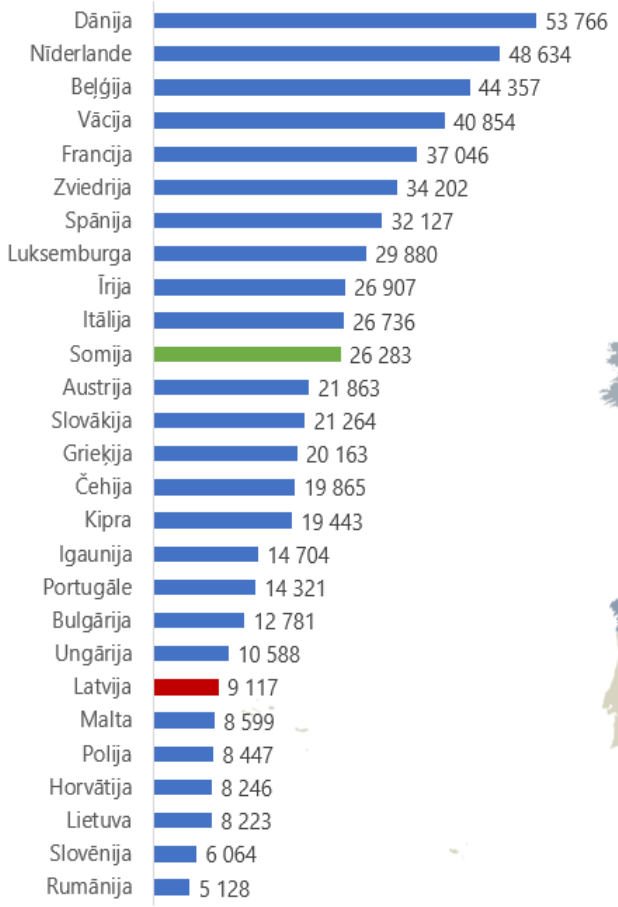

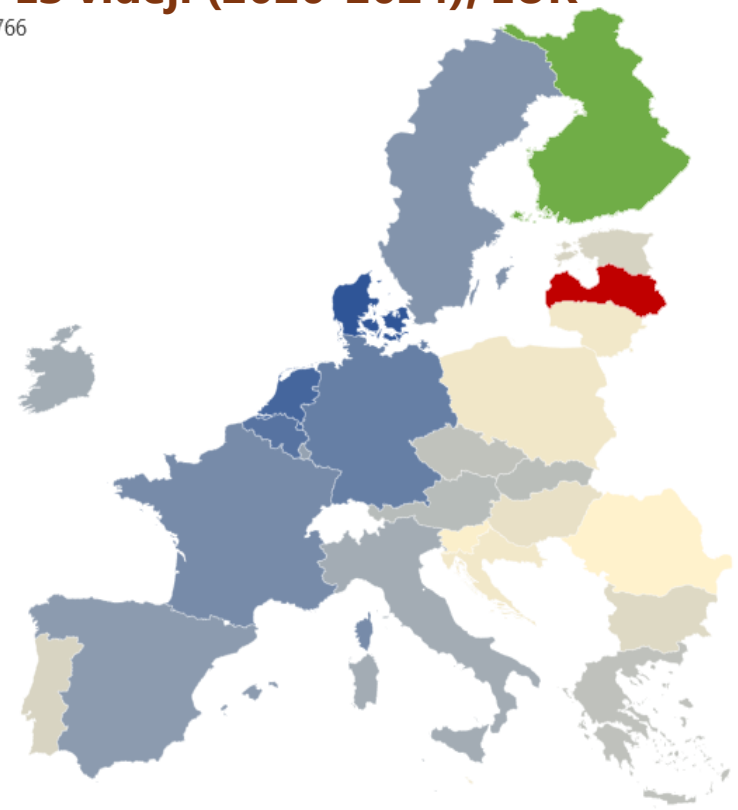
Avots: Finanšu ministrija

Skarbā realitāte pieprasa rīcību

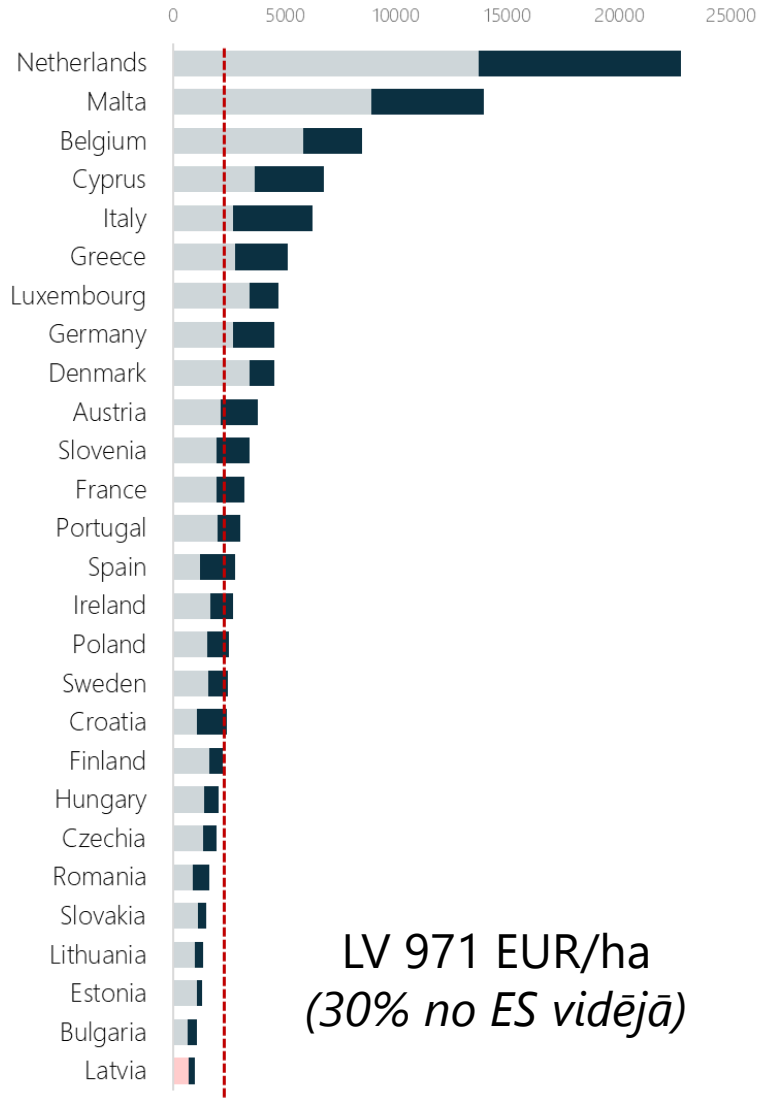
Daudzos rādītājos Latvija būtiski atpaliek no ES vidējā rādītāja

Produktivitāte uz 1 nodarbināto lauksaimniecībā par 52% zemāka nekā ES vidēji (2020-2024), EUR

Vidējā statistiskā izlaide (EUR/ha)

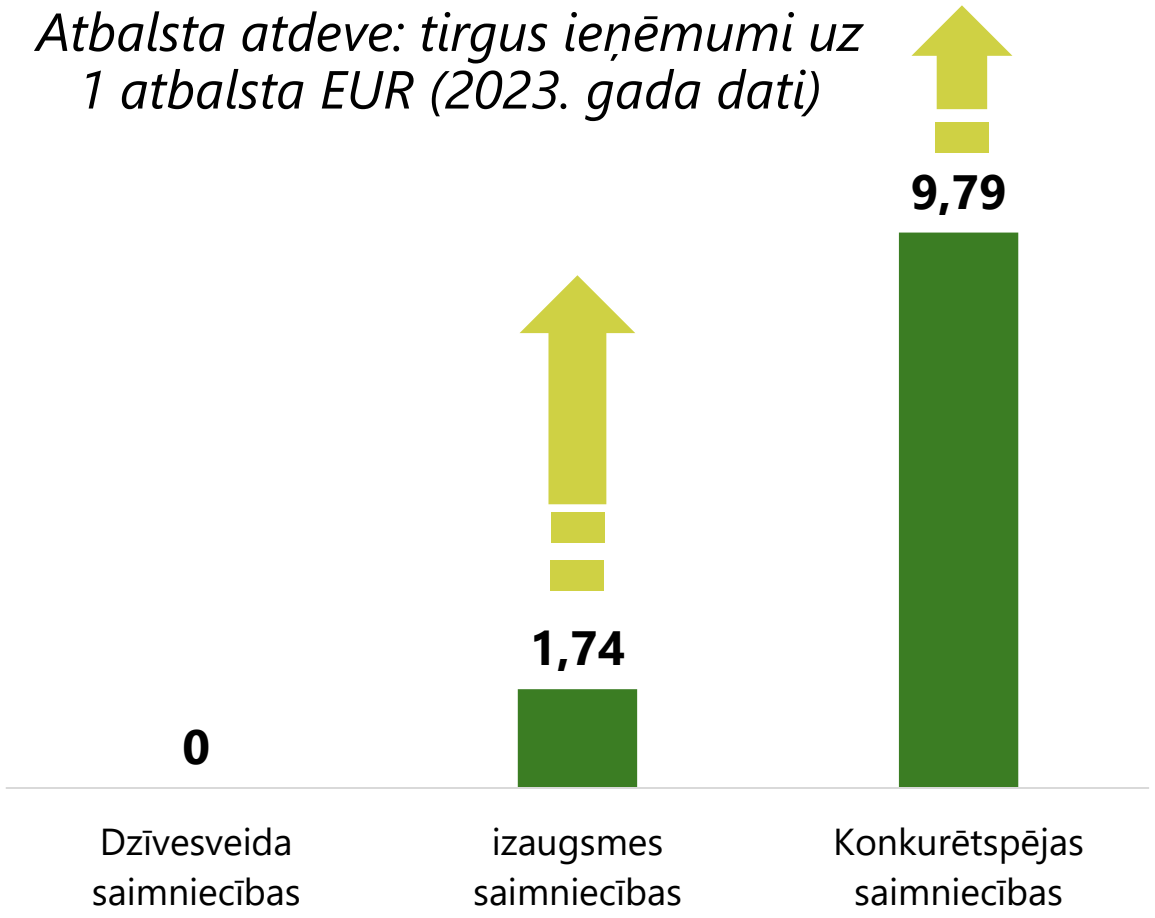

LV 971 EUR/ha
(30% no ES vidējā)

Avots: ZM pēc Eurostat un CSP datiem

Ne katrs atbalsta eiro šodien rada vienādu atdevi

Atbalsta atdeve: tirgus ieņēmumi uz 1 atbalsta EUR (2023. gada dati)

!!! Celt atbalsta atdevi no vidēji 4 EUR uz vidēji 10 EUR

27 tūkst.

Dzīvesveida saimniecības – nerada ieņēmumus, uztur laiku ainavu; 9% LIZ

18,5 tūkst.

Izaugsmes saimniecības – attīstības potenciāls, bet vāja tirgus orientācija; 43% LIZ, 16% no visiem tirgus ieņēmumiem

5,2 tūkst.

Konkurētspējas saimniecības – 47% LIZ, 84% no visiem tirgus ieņēmumiem

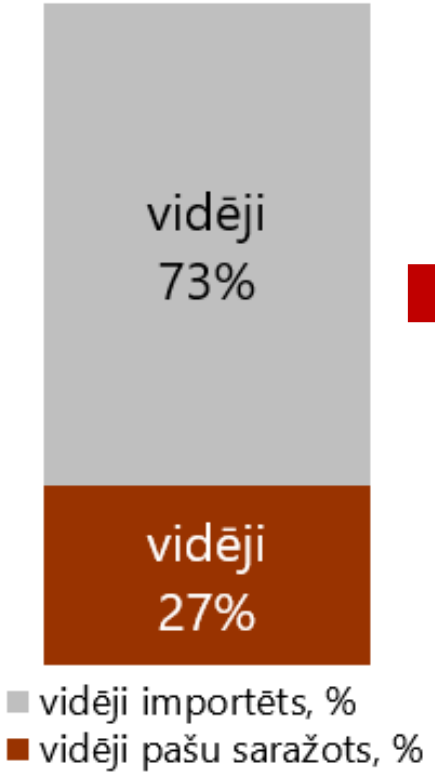
Avots: ZM pēc LAD un VID datiem

Patēriņā dominē imports – nepieciešams ATGŪT vietējo tirgu

73% pārtikas, ko ēdam, ir importēta.

Mēs eksportējam izejvielas (graudus, pienu, teļus), radot pievienoto vērtību un ieņēmumus citas valsts ekonomikai.

Patēriņa struktūra

Liela atkarība no importa padara mūsu ražotājus un pārtikas tirgu neaizsargātus

Krīžu situācijās imports var būt ierobežots, dārgs vai nepieejams.

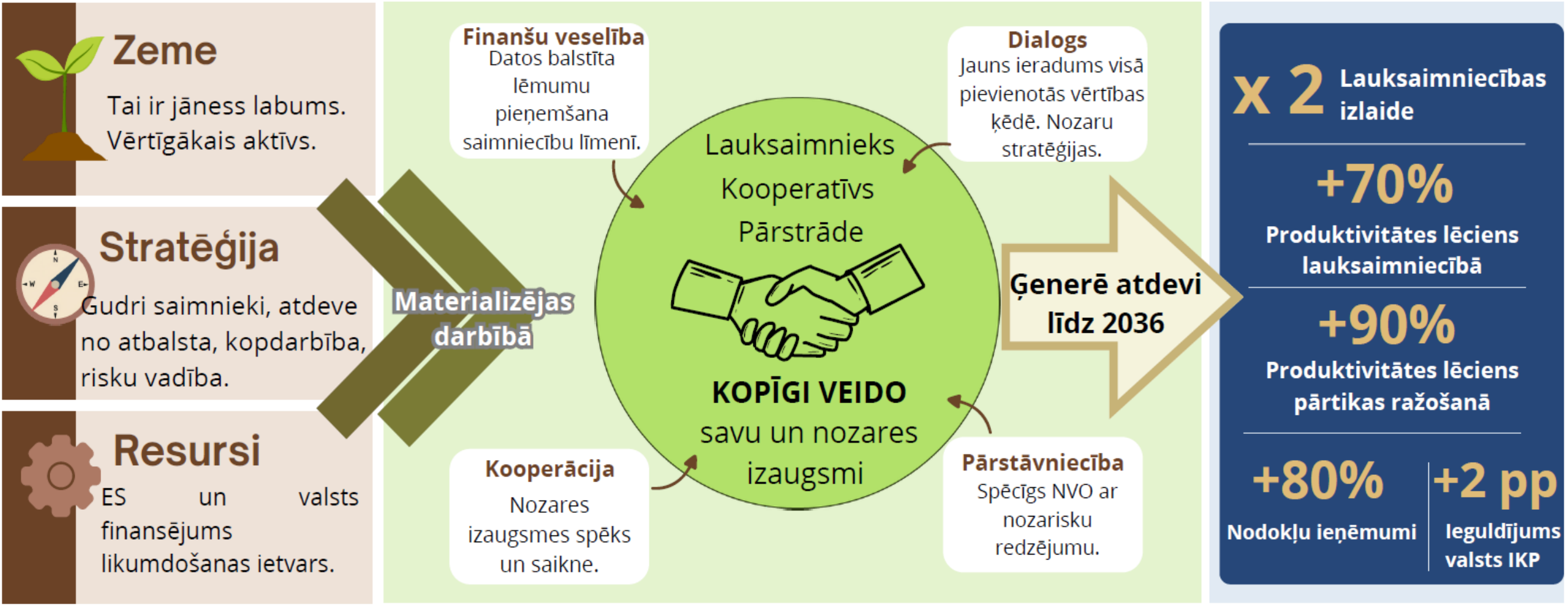
Kā nodrošināsim sevi?

- *Piegādes ķēdes pārtraukumi*
- *Cenu kāpums*
- *Transporta ierobežojumi*
- *Preču trūkums veikalos*

Avots: ZM pēc LAD datiem

Ar pieejamo finansējumu panākt sektora izaugsmi - katrs hektārs un lēmums tiek pārvērsts devumā Latvijas tautsaimniecībā

Lauksaimniecības izaugsmes plāns 2026 - 2036

VĒSTURISKS SOLIS. Nozares PIRMO REIZI pašas izstrādā savas attīstības stratēģiju

No resursu efektivitātes līdz tirgum – 4 virzieni konkurētspējīgai un noturīgai lauksaimniecībai

AUGSNES AUGLĪBA

Kā **nozares DNS,** biznesa **pamata atbildība** nākošām paaudzēm un nepieciešams **palielināt** zemes apsaimniekošanas **efektivitāti**

KONKURĒTSPĒJA

Trīs saimniecību grupas un to attīstības virzienam **mērķēta politika. Datu nozīme** attīstības lēmumu pieņemšanā, **stiprinot** saimniecības "finanšu veselību"

TIRGUS PIEEJAMĪBA

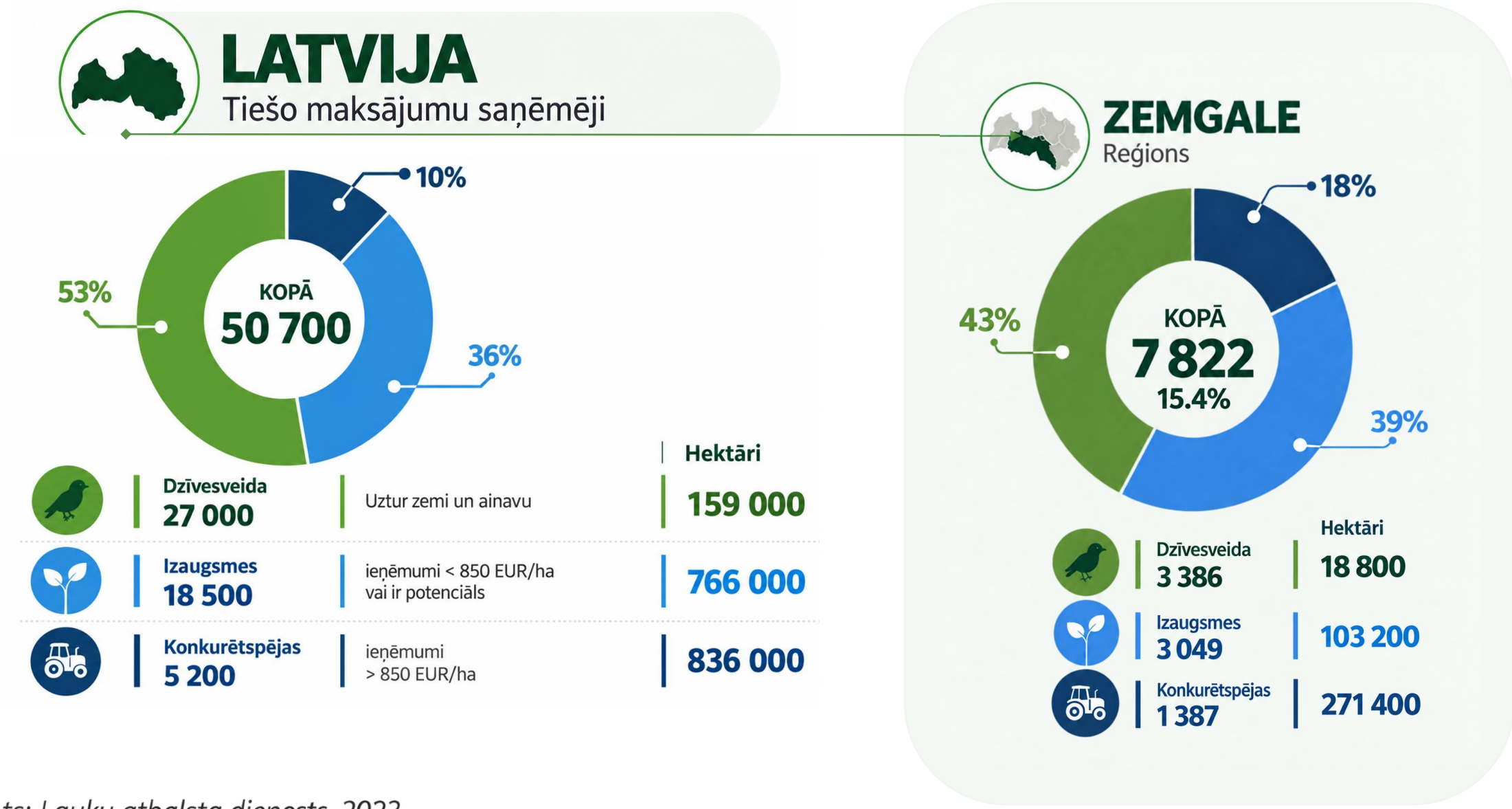
Sadarbība kopējā pievienotās vērtības ķēdē. Savas nozares jēgpilnu **stratēģiju izstrāde un īstenošana. Uzņēmumu attīstības mērķu** pieskaņošanai tai

RISKU VADĪBA

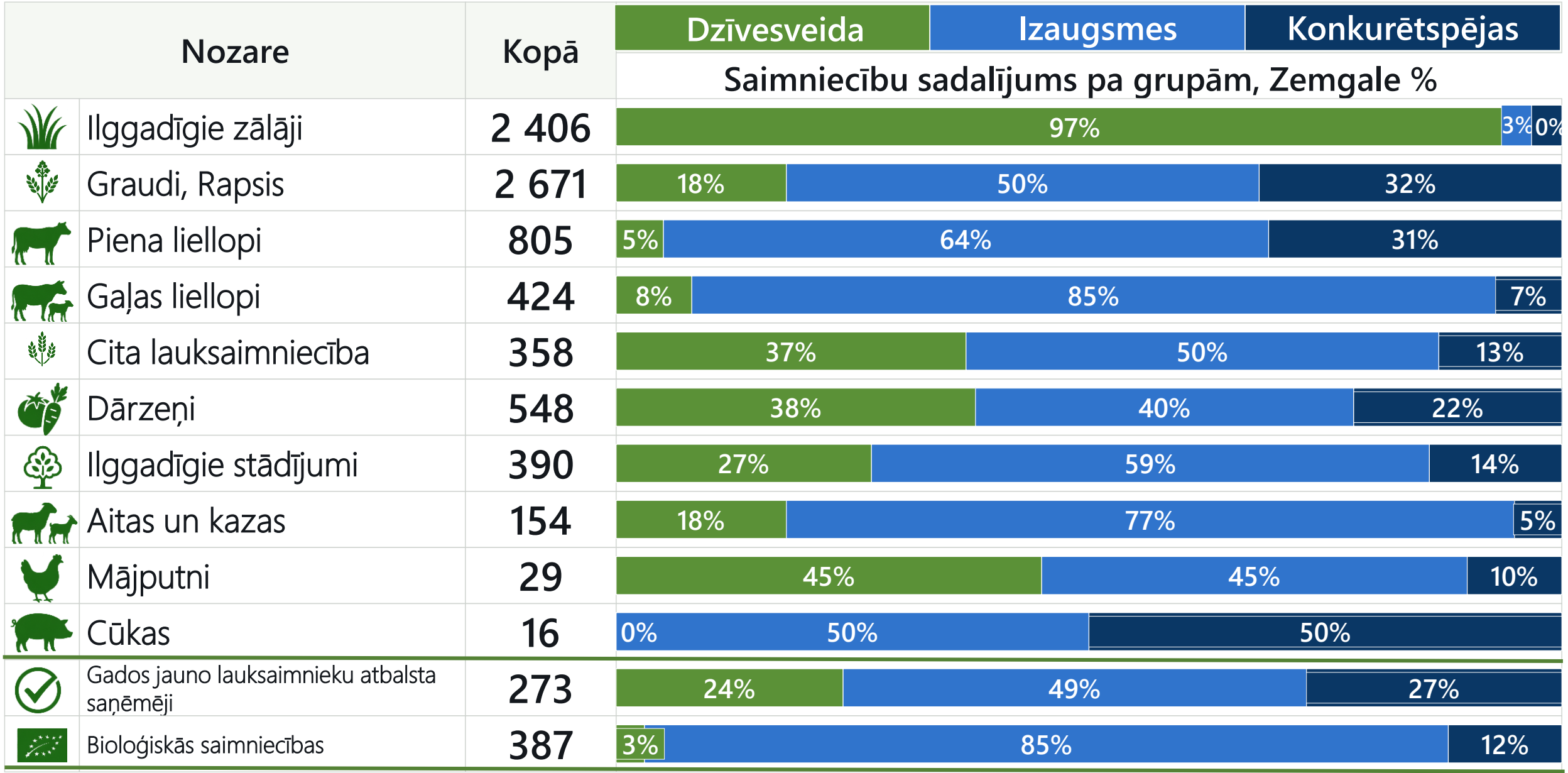
Kopējas līdzsvarotas **atbildības** stiprināšana un **paplašināts, nozarēm piemērots** risku instrumentu klāsts

Zemgalē vairāk uz izaugsmi un konkurētspēju orientētu saimniecību

Avots: Lauku atbalsta dienests, 2023

Konkurētspējīgās saimniecības dominē cūkkopībā, graudkopībā un piena lopkopībā, bet daudzām saimniecībām vēl ir izaugsmes potenciāls

Avots: Lauku atbalsta dienests, 2023

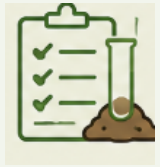
Augsnes dati → mērķtiecīga rīcība → labāks rezultāts

Augsne ir svarīgākais lauksaimniecības ražošanas pamatresurss

MĒRĶIS:

Visaptveroši augsnes dati – datos balstīti lēmumi katrā saimniecībā

1 ZINI SAVU AUGSNI

Saimniecībai ir pieejami aktuāli augšņu analīžu dati

- ✓ organiskās vielas saturs
- ✓ augsnes reakcija – pH
- ✓ augiem izmantojamais fosfors – P_2O_5
- ✓ augiem izmantojamais kālijs – K_2O

2 RĪKOJIES

Saņem ieteikumus un veic augsnes uzlabošanas pasākumus

- ✓ **Konsultācijas** - augšņu rādītāji, ieteicamās rīcības
- ✓ **Apmācības** - augšņu ielabošana, efektīvākās izmantošanas iespējas
- ✓ **Demonstrējumi** - augšņu ielabošanas risinājumi, rezultāti

3 REDZI REZULTĀTU

Atkārtoti dati parāda izmaiņas – augsnes potenciāls tiek izmantots pilnvērtīgāk

ATBALSTA SASAISTE

Platību atbalsta maksājumi **saistīti ar ieguldījumu** augsnes uzturēšanas un uzlabošanas jautājumos

37,7%

lauku saimniecībām ir pietiekami dati lēmumu pieņemšanai

41,9%

LIZ augšņu ir skābas, nepieciešama pamatkaļķošana

Ceļš uz dzīvotspējīgām saimniecībām un lielāku pievienoto vērtību Latvijai

1 Aktīvi lauksaimnieki

- Stingrāki aktīvā lauksaimnieka kritēriji - minimālais ieņēmumu slieksnis uz hektāru
- Dzīvesveida saimniecības atbalstāmas, izmantojot vides un klimata mērķiem paredzētos atbalsta instrumentus

2 Gudras investīcijas

- Investīciju atbalsta kritērijos izmantojami rādītāji, kas raksturo saimniecības spēju ieguldīt, segt saistības un atpelnīt investīcijas

3 Konsultatīvais atbalsts

- Konsultatīvs atbalsts ar atbalsta kuponiem, konsultāciju pakalpojumiem vai inkubāciju
- Atbalsts zināšanu un prasmju attīstībai agroķīmijā, finansēs, uzņēmējdarbībā

4 Dati, kas palīdz augt

- Saimniecību etalonu (*benchmark*) sistēma
- Salīdzinām savus rezultātus ar citiem, identificējam izaugsmes iespējas
- Datus, izmantojam atbalsta kritēriju izvērtēšanai

MĒRĶIS

Atbalsts tiem, kas aktīvi saimnieko

Atbalstām ieguldījumus, kas palielina produktivitāti, efektivitāti un saimniecību konkurētspēju

Pārdomāti, zināšanās balstīti lēmumi

Lēmumus balstām datos, katru gadu labāki rezultāti

Lauksaimnieka ceļš – no atbalsta saņēmēja līdz konkurētspējīgai saimniecībai

Lauksaimnieka ceļš – no atbalsta saņēmēja līdz konkurētspējīgai saimniecībai

2 Vai saimniecības rīcībā ir finanšu dati pamatotus lēmumu pieņemšanai- divkāršais ieraksts ar uzrādītu nolietojumu

NĒ

Turpinu saimniekot kā līdz šim, nepretendēju uz konsultatīvo atbalstu vai investīciju atbalstu

Gribu sākt uzkrāt datus divkāršā ieraksta sistēmā

JĀ

Izvērtējam saimniecības finanšu rādītājus

Nespēju pelnīt, rādītāji vāji

Spēju pelnīt, rādītāji labi

3 PALĪDZĪBA ATTĪSTĪTIES

KONSULTATĪVS ATBALSTS

Vienreizēja **konsultācija** par saimniecības finanšu rādītājiem

Inkubācijas atbalsts pelnošas saimniecības attīstības plānam (ar ekspertu komandu)

FINANSĒJUMS SAIMNIECĪBAS ATTĪSTĪBAI, INVESTĪCIJĀM

Datos balstītas investīcijas konkurētspējas kāpināšanai

4 SALĪDZINOŠO DATU SISTĒMA – ATBALSTA KRITĒRIJU IZVĒRTĒŠANAI & SAIMNIECĪBAS ATTĪSTĪBAS LĒMUMU PIEŅEMŠANAI

1. Efektivitātes rādītāji

- **Lauksaimnieciskās darbības ieņēmumi / ha**
- Atbalsts/ Lauksaimnieciskās darbības ieņēmumi
- Dzīvnieku vienības/ ha
- Lauksaimnieciskās darbības ieņēmumi/ Standarta izlaide, u.c.

2. Finanšu rādītāji

- Bruto rentabilitāte
- **EBITDA (SPĒJA PELNĪT)**
- **Kopējās saistības/EBITDA**
- Likviditāte
- Kopējās saistības/pašu kapitāls, u.c.

3. Augsnes rādītāji

- Organiskās vielas saturs
- Augsnes reakcija – pH
- Augiem izmantojamais fosfors – P_2O_5
- Augiem izmantojamais kālijs – K_2O

Kopējas līdzsvarotas atbildības stiprināšana un paplašināts, nozarēm piemērots riska pārvaldības rīku klāsts

LAUKSAIMNIEKS RĪKOJAS

Iegulda risku mazināšanā

PROFILAKSE

Sertificēta sēkla, augsnes analīze, meliorācija, augu aizsardzība

PREVENCIJA

Pretsalnu tehnoloģijas, krusas tīkli, biodrošība

APDROŠINĀŠANA

Aizsardzība pret nekontrolējamiem riskiem

VALSTS STIMULĒ

Atbalsts kā motivācija atbildīgai rīcībai

AUGSTĀKS ATBALSTS

Ekoshēmas un maksājumi par risku pārvaldību

KRĪZES ATBALSTS

Tikai lieliem zaudējumiem (piem. >30%)

BONUSS KRĪZES GADĪJUMĀ

Lielākas kompensācijas tiem, kas preventējuši

Ko gatavas darīt nozares savu stratēģiju ietvarā?

Augstākas pievienotās vērtības radīšana Latvijā - spēcīgas nozares

RAŽOŠANA

- Augsnes auglība
- Modernizācija un tehnoloģijas
- Resursu efektivitāte
- Ģenētikas un ciltsdarba uzlabošana
- Biodrošība un dzīvnieku veselība
- Profesionālās zināšanas

lielāka produktivitāte

SADARBĪBA

- Kooperācijas stiprināšana
- Kopīgas pirmapstrādes un uzglabāšanas jaudas
- Vertikāla sadarbība ar pārstrādi
- Vienoti kvalitātes standarti

spēcīgākas vērtības ķēdes

PĀRSTRĀDE

- Pārstrādes jaudu palielināšana
- Vietējo izejvielu izmantošana
- Jauni augstas pievienotās vērtības produkti
- Investīcijas infrastruktūrā

lielāka vērtība paliek Latvijā

TIRGUS

- Vietējās produkcijas patēriņa veicināšana
- Publiskais iepirkums
- Tirgus aktivitātes
- Eksporta tirgus attīstība

lielāks un stabilāks noiets

Ko Izaugsmes plāns nozīmē lauksaimniekiem?

Izaugsme nav viens lēmums
Tā ir virkne savstarpēji saistītu izvēļu

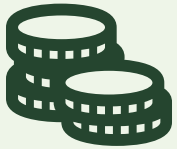
Vai es pelnu vai zaudēju?

- Aktīvais lauksaimnieks
- Saimniecības finanšu dati
- Augsne, resursi
- Produktivitāte
- Pašizmaksa

Kur man ir lielākā efektivitātes rezerve?

- Tehnoloģijas Zināšanas
- Kvalitāte
- Ilgtspēja

Kur / vai ir vērts investēt?

- Mērķis un sagaidāmais rezultāts
- Atdeve no ieguldītā €
- Alternatīvas investīcijai
- Spēja finansēt un atpelnīt

Kā samazināt riskus?

- Prevencija
- Biodrošība
- Apdrošināšana

Kā nopelnīt vairāk no saražotā?

- Apjoms
- Kvalitāte
- Sadarbība
- Pārstrāde
- Tirgus

Mūsu produkti mūsu patēriņā – lielāks devums Latvijai

1. RAŽOŠANA

Latvijas lauksaimnieki strādā **efektīvāk** un **produktīvāk**

Lauksaimniecības izlaide 971 → 2256 EUR/ha **(x2)**

Lielāka produktivitāte 18,6 → 31,6 tūkst. EUR/nod. **(+70%)**

2. PĀRSTRĀDE

Augstākas pievienotās vērtības radīšana Latvijā

Lielāka produktivitāte 34,1 → 65,1 tūkst. EUR/nod. **(+90%)**

3. VIETĒJAIS TIRGUS

Latvijas produkti **mūsu veikalos** un **uz galda**

Lielāks vietējais patēriņš – nauda paliek Latvijas ekonomikā **27 % → vismaz 80%**

4. VAIRĀK PIENESUMA LATVIJAI

Stipri **reģioni**, darba vietas, lielāki **nodokļu** ieņēmumi

Nozaru kopējā PV 1 → 1,8 mljrd. EUR

Lielāki nodokļu ieņēmumi 251 → 453 milj. EUR **(+80%)**

5. REZULTĀTS

Lauksaimniecības un pārtikas nozaru izaugsme dod **būtisku devumu valsts ekonomikai**

IKP pieaugums **+2 pp**

LATVIJAS LAUKSAIMNIECĪBA

SPĒKS RĪTDIENAS IZAUGSMEI

Zemkopības ministrija

IZMANTO SAVU POTENCIĀLU!

ZEME

TEHNOLOĢIJAS

KAPITĀLS

UZZINI VAIRĀK